

DOI: <http://doi.org/10.30978/UJPE2025-1-54>

Вплив військових дій на фізичний розвиток підлітків із цукровим діабетом 1 типу

О.В. Вародова

ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України», Харків

Influence of military actions on the physical development of adolescents with type 1 diabetes

O.V. Varodova

SI «Institute for Children and Adolescents Health Care of the NAMS of Ukraine», Kharkiv

Збройна агресія росії проти України спричинила значні зміни стану здоров'я дітей та підлітків, особливо з хронічними захворюваннями. Серед хронічних соматичних захворювань особливе місце посідає цукровий діабет (ЦД), який є тяжкою патологією ендокринної системи, що призводить до інвалідизації.

Фізичний розвиток (ФР) підлітків є комплексом морфофункціональних ознак, які характеризують віковий рівень біологічного розвитку. У підлітків із ЦД 1 типу він залежить від задовільного контролю глікемії, регулярного харчування та фізичної активності.

Умови воєнного часу суттєво обмежують доступ до необхідного лікування, що може призвести до порушень вуглеводного обміну та затримки біологічного розвитку. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю оцінити наслідки цих змін.

Мета роботи – визначити характер ФР підлітків із ЦД 1 типу та дослідити вплив бойових дій на нього у підлітків із ЦД 1 типу.

Матеріали та методи. Проведено оцінку характеру ФР у підлітків віком 14–18 років із ЦД 1 типу, яких обстежили після 01.10.2022 р. (основна група, $n = 163$) та до 24.02.2022 р. (група порівняння, $n = 151$). Дослідження проведено з дотриманням принципів Гельсінської декларації та ухвалено локальним комітетом з біоетики та деонтології. Обстеження хворих здійснювали відповідно до стандартів медичної допомоги «Цукровий діабет у дітей», затверджених наказом МОЗ України № 413 від 28.02.2023 р., та протоколу надання медичної допомоги дітям за спеціальністю «дитяча ендокринологія». Статистичну обробку результатів проводили з використанням пакетів прикладних програм Microsoft Excel і SPSS 17.0 статистичні методи.

Результати. Після початку повномасштабної війни в Україні спостерігається збільшення частки підлітків із дисгармонійним ФР. Вірогідно частіше його реєстрували серед підлітків старшого віку (14–18 років): 39,1 і 25,5 %; $p < 0,05$. При цьому в дівчат порівняно з хлопцями частіше виявляли надлишкову масу тіла (21,0 та 9,1 %; $p < 0,05$), а у хлопців – дефіцит маси тіла (18,3 і 9,3%; $p < 0,05$).

На підставі індивідуальної оцінки характеру ФР дівчат встановлено, що, незважаючи на стресові умови війни, у понад половини (58,8 %) із них ФР залишився без змін (45,7 % мали гармонійний ФР, 13,1 % – дисгармонійний ФР). Щодо хлопців, то у 84,6 % обстежених після початку війни рівень ФР відповідав довоєнному.

Проведено аналіз ФР залежно від рівня компенсації вуглеводного обміну. У всіх дівчат із субоптимальним рівнем глікованого гемоглобіну (7,0–9,0 %) після 24.02.2022 р. зареєстровано гармонійний ФР ($p < 0,01$). Щодо ФР хлопців віком 10–13 років із відповідним рівнем компенсації вуглеводного обміну, то статистично значущо більшу частку дисгармонійно розвинених пацієнтів зареєстрували до війни порівняно з воєнним часом (88,8 та 50,0 %; $p < 0,05$). У дівчат віком 14–18 років із декомпенсованим діабетом ($HbA1c > 9,0\%$) найчастіше спостерігали наявність надлишкової маси тіла (24,2 %).

Серед хлопців віком 14–18 років із декомпенсацією діабету дисгармонійний ФР частіше реєстрували в основній групі (46,2 та 17,9 %; $p < 0,05$).

Висновки. Війна в Україні стала додатковим стресовим чинником, що негативно вплинув на ФР підлітків із ЦД 1 типу. Особливо вразливими виявилися діти з поганим глікемічним контролем, а також хлопці молодшої вікової групи (10–13 років). У більшості підлітків ФР залишався стабільним, що свідчить про наявність адаптаційних резервів організму, підтримку з боку родини, належний рівень медичного спостереження та відносно сприятливі умови життя. Стресові чинники та зміни способу життя по-різному впливають на дівчат і хлопців, що потребує індивідуалізованого підходу до моніторингу та підтримки їхнього здоров'я.